

УДК 387.011(477)

К. Ю. Ісмайлов, канд. юрид. наук, завідувач кафедри
Одеський державний університет внутрішніх справ
Кафедра кібербезпеки та інформаційного забезпечення
вул. Успенська, 1, Одеса, 65014, Україна

О. І. Сіфоров, канд. тех. наук, доцент, начальник відділу
Одеський державний університет внутрішніх справ
Навчально-методичний відділ
вул. Успенська, 1, Одеса, 65014, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

В статті висвітлюється особливості проведення виховної роботи серед здобувачів вищої освіти в навчальних закладах зі специфічними умовами навчання. Відокремлюється фактор впливу інформатизації суспільства на виховний процес курсантів. Розглянуто характерні недоліки стану патріотичного виховання курсантів в Україні. Обґрунтовується провідна роль у проведенні виховної роботи серед курсантів курсових офіцерів та приводиться опис психологічного портрету останніх.

Ключові слова: патріотизм, виховна робота, нація, національна самосвідомість, курсант, курсовий офіцер, вищі навчальні заклади зі специфічними умовами навчання, інформатизація.

Постановка проблеми. В умовах розбудови й реформування Міністерства внутрішніх справ України, зростання складних і відповідальних завдань, що ставляться перед Міністерством керівництвом держави. Враховуючи останні не втухаючи події на Донбасі, в Криму та в цілому в Україні, жаклива кричуща цифра звільнених співробітників міліції в Донецькій та Луганській областях, а саме більше ніж 20 тисяч міліціонерів, з яких за негативними мотивами понад 4 тисячі міліціонерів, що свідчить про недоліки виховної роботи під час підготовки майбутніх правоохоронців та суттєвого недооцінювання зазначеної роботи в практичних підрозділах не тільки правоохоронної системи, а і всієї системи підготовки державних службовців в Україні [1].

Тому в цих умовах ми не маємо ніякого права недооцінювати визначальну роль у досягненні мети щодо підготовки якісно нової генерації української поліції, яка полягає в організації багатогранної виховної роботи серед курсантів в вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Так, не можна стверджувати, що проблемам виховання раніше не приділялася увага. Патріотичне виховання було предметом дослідження багатьох поколінь педагогів таких як О. Духнович, Г. Ващенко, С. Русова, К. Ушинський, Я. Чепіга, які у своїх працях приділяли увагу вихованню любові до своєї землі, малої та великої Батьківщини, рідної мови, поваги до історичного минулого та формуванню національної самосвідомості. Основні складові патріотичного виховання українців намагались визначити філософи, історики, правознавці, політики зокрема М. Бердяєв, М. Грушевський, Г. Сковорода, І. Франко та ін. Деякі аспекти патріотичного виховання майбутніх працівників правоохоронної системи висвітлені у працях В. Бесчастного, О. Долженкова, О. Беци, В. Засенка, В. Кривуші, В. Синьова, В. Ягупова та інших.

Аналіз опублікованих праць з проблем національно-патріотичного виховання курсантів свідчить про недооцінку їх ролі та значимості, а також про абсолютно не вироблену на національному рівні єдиної поетапної системи виховного процесу. Крім того, у працях названих авторів не зовсім враховуються особливості умов спеціалізованого режимного

ВНЗ, що впливає на систему патріотичного виховання курсантів. Та не треба забувати, що патріотизм співробітників поліції має певні особливості, оскільки є не лише особистим громадянським почуттям, а й професійним обов'язком. Крім того, працівники поліції перебувають у самій гушавині людських стосунків, вони не стоять над і поза суспільством. Від їхньої політичної культури та моральних устоїв багато в чому залежить стабілізація суспільних відносин. У зв'язку з цим особливої актуальності набувають проблеми морального виховання, професійної моралі та службової етики, тому огріхи в виховній роботі неприпустимі [2, с. 140-141].

Метою написання статті є обґрунтування провідної ролі у проведенні виховної роботи серед курсантів вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання курсових офіцерів.

Виклад основного матеріалу. В Законі України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 року одним з головних завдань вищого навчального закладу визначає формування особистості шляхом патріотичного, правового, екологічного виховання, утвердження в учасників освітнього процесу моральних цінностей, соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності, здорового способу життя, вміння вільно мислити та самоорганізовуватися в сучасних умовах [3].

Саме поняття патріотичного виховання розглядається як складова національного виховання, але як більш вузький, специфічний її напрямок, що відображає готовність особистості до активних проявів любові до вітчизни, зокрема готовності до самопожертви, до подвигу в ім'я Батьківщини [4].

Наприклад, система виховання особового складу у США піднесена до рангу державної політики, якою опікуються не лише командири, а й вище військове і політичне керівництво країни. І це робиться не на папері. Те, що розуміється під поняттям «виховання», американські теоретики визначають такими категоріями, як «політична освіта», «формування в особового складу морального духу» тощо. Найважливішим завданням в американській армії вважається формування в особового складу національно-державної самосвідомості, гордості за належність до збройних сил, лояльності до уряду та Президента. У США та Німеччині у навчально-виховному процесі для курсантів широко використовуються проведення комунікаційних і оперативних тренінгів [5, с. 73-74].

Слід погодитися зі слушною думкою Л.О. Белової про те, що навчання, яке виключає духовно-моральну складову й орієнтується лише на передачу максимального обсягу знань та освоєння технологій, не забезпечує професійної успішності фахівця й неминуче спричиняє кризу соціально-культурної та особистісної ідентичності. Навчання ефективніше лише настільки, наскільки йому вдається пробудити в людині людське (її духовність, волю до самопобудови, самоконструювання, інтерес до самопізнання й самовизначення [6, с. 2].

Слід погодитися також з позицією О.В. Абрамчук про те, що у патріотичному вихованні «важливо правильно пов'язувати минуле і сучасне нашої країни, утверджуючи наступність кращих традицій поколінь. Якщо сильніше молодь буде відчувати зв'язок часу, минулого і майбутнього, зв'язок своїх особистих інтересів з інтересами Вітчизни, якщо більш здатна вона буде сприймати все краще, що створене попередніми поколіннями, і прогресивне, що принесла свобода, то краще вона буде уявляти свою роль у здійсненні завдань розбудови України, то вищим буде ступінь її усвідомлення патріотичної відповідальності» [7, с. 8].

Як справедливо вказує В.М. Дзюба, дослідження діяльності випускників ВНЗ свідчать «про значне загострення суперечності між об'єктивними вимогами суспільства до особистості офіцера, яка має бути орієнтованою на підвищення професійної майстерності, духовно-моральне, патріотичне самовдосконалення, і реальною спрямованістю ціннісних орієнтацій курсантів та молодих офіцерів» [4, с. 1].

Розглянемо деякі характерні недоліки стану патріотичного виховання курсантів сьогодні:

- по-перше, при викладанні соціально-гуманітарних дисциплін має місце недостатньої направленості у навчальному процесі саме на виховання;

- по-друге, ставлення значної частини курсантів до соціально-гуманітарних дисциплін як до другорядних у їх фаховій підготовці (при чому такої думки і курсові офіцери);
- по-третє, недостатня пов'язаність позааудиторних виховних заходів із навчальним процесом та навпаки;
- по-четверте, використання застарілих методик викладання матеріалу виховного характеру під час виховних годин (практично не застосовуються мультимедійні пристрої, курсові офіцери не навчені основам використання сучасних мультимедійних пристроїв);
- по-п'яте, досить слабо використовується потенціал практичних працівників, колишніх випускників навчального закладу, громадських організацій та ветеранів [8, с. 69]. Не має планованості у відстеженні керівництвом ВНЗ випускників навчального закладу, які під час своєї професійної діяльності здійснили героїчні вчинки та інші їх видатні досягнення;
- по-шосте, слабка матеріальна база курсантських підрозділів (класів для самопідготовки, спальних приміщень, місць несення служби та інше);
- по-сьоме, відсутня національна програма з підготовки якісного ядра курсових офіцерів у навчальному закладі та єдина програма виховної та соціальної підготовки курсантів;
- по-восьме, все більш наростаюче пониження ролі начальника курсу в навчальному закладі (так з кінця 2015 року до тепер посада начальника курсу має назву провідний фахівець) та інші фактори.

При цьому слід враховувати, що основними принципами виховання є його гуманізація, безперервність і спадкоємність, індивідуальний та диференційний підхід, спирання на позитивне в особистості та поведінці кожного курсанта та курсантського колективу в цілому.

Сьогодні перед органом Національної поліції стоїть досить значний обсяг завдань, для вирішення яких необхідно створення розвинутої системи навчальних програм і проведення учбових занять інформаційно-правового спрямування в всіх закладах науково-навчального спрямування структури Національної поліції України. Проведення відповідних наукових досліджень, розробки за їх результатами пропозицій удосконалення інформаційного законодавства та створення наукових лабораторій і груп, що будуть узагальнювати судову, правоохоронну та адміністративну практики, задля впровадження досвіду в освітянський процес. Така робота передбачає значне збільшення обсягу відповідних навчальних годин у програмах і, як наслідок – збільшення штатного персоналу. Крім цього, значимість оптимально організованого інформаційно-аналітичного забезпечення полягає в тому, що воно сприяє прийняттю найбільш доцільних управлінських рішень на всіх рівнях. Тому необхідно збільшити загальний обсяг навчально-аудиторних годин за всіма напрямками фахової правової підготовки в навчальних і наукових закладах системи Національної поліції України взагалі та інформаційно-правової підготовки зокрема [9].

Особливим питанням у виховній діяльності є використання сучасних інформаційних технологій не тільки у навчальному процесі, що вже повинно не обговорюватися, а і при здійсненні виховної роботи. В цьому напрямку не аби яку роль відіграє сучасна бібліотека, яка в умовах інформаційного суспільства повинна стати інформаційно-соціокультурним центром. На жаль, сучасна бібліотека ВНЗ системи МВС зараз тільки здійснює пошук шляхів удосконалення методів, прийомів та форм своєї роботи в забезпеченні інформаційної інтеграції.

Крім того, застаріли методи виховної роботи, які проводяться без урахування вікових особливостей, зводять нанівець формування якісного патріотично-налаштованого майбутнього правоохоронця.

Висновки. На нашу думку, для досягнення поставленої мети вирішальна роль належить усім структурним підрозділам навчального закладу – колективам факультетів, кафедр, курсів, відділу кадрового забезпечення. Цей список можна продовжувати до безкінечності,

але хочемо зауважити, що враховуючи досвід роботи автора в навчальних закладах системи МВС України та проведеного дослідження, центральною фігурою у соціально-виховному процесі курсантів є його безпосередній курсовий офіцер. Саме він, а не викладачі історії, філософії, етики, естетики, повинен докласти усіх зусиль для належного виховання майбутніх правоохоронців. Тому, на нашу думку, постає головне питання хто він курсовий офіцер сьогодні? Яка у нього фахова підготовка? Який шлях до призначення на посаду начальника курсу або заступника начальника курсу з виховної та соціальної роботи він пройшов? Як вдосконалює в першу чергу свою педагогічну майстерність? І тільки відповівши на ці питання ми можемо уявити себе як безпосереднє формуються духовно-естетичні та морально-патріотичні основи особистості майбутнього офіцера, які як раніше згадувалися так необхідні майбутньому фахівцю.

На жаль, на сьогодні загальний портрет курсового офіцера вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання – це чоловік до 30 років; без суттєвого власного життєвого досвіду; який має незначний (або зовсім не має) практичний досвід; який здебільшого призначається одразу після закінчення ВНЗ; який не проходить підвищення кваліфікації за своєю специфікою роботи; в більшості випадків без додаткової педагогічної, управлінської освіти; який не знайом з інноваційними методиками навчання. І саме на осіб з таким набором особистих якостей держава покладає підготовку майбутніх фахівців, і саме тому ми, напевно, не отримуємо відповідного результату. І як тут не пригадати слова видатного педагога К.Д. Ушинського: «Вчитель тільки в тій мірі виховує і навчає, в якій він сам вихований і освічений, і тільки до тих пір він може виховувати і навчати, поки сам працює над своїм вихованням і освітою» [10, с. 63].

Список літератури

1. З Міністерства Авакова звільнено понад 20 тисяч мільйонерів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/news/2014/11/16/7044423/?attempt=1>.
2. Бесчастний В.М. Працівникам органів внутрішніх справ про основи етикету [Текст] : навч. посіб. / В.М. Бесчастний, А.А. Абдуллін. – Донецьк : Донецький юридичний інститут ЛДУВС, 2007. – 216 с.
3. Про вищу освіту [Текст]: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556–VII // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 37–38. – Ст. 2004.
4. Дзюба В.М. Патріотичне виховання майбутніх офіцерів внутрішніх військ у процесі вивчення соціально-гуманітарних дисциплін [Текст] // Автореф. дис... канд. пед. наук / В.М. Дзюба; Нац. акад. прикордон. військ України ім. Б. Хмельницького. – Хмельниц., 2002. – 21 с.
5. Уткин В.Е. Военно-патриотическое воспитание в системе подготовки будущих офицеров в высших военно-учебных заведениях [Текст] : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Уткин В. Е. – Казань, 2000. – 216 с.
6. Белова Л. О. Система сучасного ВНЗ: соціологічні аспекти аналізу [Текст]: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра педагог. наук: спец. 22.00.04 «Спеціальні та галузеві соціології» / Л.О. Белова. – Харків. – 2005. – 35 с.
7. Абрамчук О.В. Патріотичне виховання студентів вищих технічних навчальних закладів [Текст]: автореф. дис... канд. пед. наук: спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання» / О.В. Абрамчук. – Тернопіль, 2006. – 20 с.
8. Долженков О.Ф., Криволапчук В.О., Цвілюк С.А. Патріотичне виховання працівників органів внутрішніх справ [Текст]: Монографія. – Одеса: Одеський юридичний інститут ХНУВС, 2007. – 258 с.
9. Ісмайлов К.Ю. Навчально-наукові установи Національної поліції в забезпеченні стратегії кібербезпеки України: фундам 2.
10. Ушинський К.Д. Людина як предмет виховання. Вибрані педагогічні твори [Текст] : У 2-х т. – К., 1963.

Стаття надійшла 25.11.2016 р.

К. Ю. Исмаилов, канд. юрид. наук, заведующий кафедрой
Одесский государственный университет внутренних дел
Кафедра кибербезопасности и информационного обеспечения
ул. Успенская, 1, Одесса, 65014, Украина

А. И. Сифоров, канд. тех. наук, доцент, начальник отдела
Одесский государственный университет внутренних дел
Кафедра кибербезопасности и информационного обеспечения
ул. Успенская, 1, Одесса, 65014, Украина

ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ СО СПЕЦИФИЧЕСКИМИ УСЛОВИЯМИ ОБУЧЕНИЯ УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ ИНФОРМАТИЗАЦИИ ОБЩЕСТВА

Резюме

В статье освещаются особенности проведения воспитательной работы среди соискателей высшего образования в учебных заведениях со специфическими условиями обучения. Отдельно рассматривается фактор влияния информатизации общества на воспитательный процесс курсантов. Рассмотрены характерные недостатки уровня развития патриотического воспитания курсантов в Украине. Обосновывается ведущая роль, в проведении воспитательной работы среди курсантов, курсовых офицеров и приводится описание психологического портрета последних.

Ключевые слова: патриотизм, воспитательная работа, нация, национальная самосознание, курсант, курсовой офицер, высшие учебные заведения со специфическими условиями обучения, информатизация.

K. Yu. Ismailov, Candidate of Juridical Sciences, Head of Department
Odessa State University of Internal Affairs
the Department of Cyber Security and Information Support
Uspenskaya, 1, Odessa, 65014, Ukraine

O. I. Siforov, Candidate of Technical Sciences, Head of Department
Odessa State University of Internal Affairs
Head of Educational-methodical Division
Uspenskaya, 1, Odessa, 65014, Ukraine

FEATURES OF THE ORGANIZATION OF UPBRINGING WORK IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF UKRAINE WITH SPECIFIC LEARNING CONDITIONS IN THE CONDITIONS OF INFORMATIZATION OF SOCIETY

Summary

The article deals with the features of the upbringing work among the candidates of higher education institutions in with specific learning conditions. The factor of information society impact on the educational process of students is separately considered. Characteristic shortcomings of the level of patriotic education of students in Ukraine are considered. The leading role of carrying out upbringing work among the students and officer staff is substantiated and a description of the psychological portrait of the latter is presented.

Key words: patriotism, educational work, nation, national identity, student, exchange officer, higher education institutions with the specific conditions of training, informatization.